

Jak propojujeme dílny čtení s výukou literatury

JITKA SUCHÁ

V dalším díle seriálu popisuje učitelka českého jazyka a literatury na 2. stupni Jitka Suchá, jak koncipují výuku literatury v Základní škole Staňkov, zapojené do projektu Pomáháme školám k úspěchu, a jaké změny provedli.

Dříve jsme pro výuku literatury kupovali jen učebnice či sady beletrie na společnou četbu. Nově jsme pořídili různé tituly a postupně bohatě vybavili velkou žákovskou knihovnu pro 2. stupeň v prostorné učebně v podkroví školy, kam jsme směřovali hodiny literatury. Nakoupili jsme nový nábytek, velké vaky a pohodlné koberečky, a využili tak příjemný prostor, kde mohou žáci sedět v kruhu, psát u stolků rozestavených u stěn či si spokojeně číst na místě, které si vyberou. Opustili jsme společné čtení z čítanek a začali jsme vyhledávat zajímavé texty, které do výuky přinášíme. Nechali jsme děti, ať si do školy nosí vlastní knížky.

Po zavedení těchto změn jsme zjistili, že nám nestačí hodinová dotace literatury ke kvalitní a smysluplné práci. Proto jsme upravili učební plány jednotlivých ročníků druhého stupně tak, aby měly všechny třídy pět hodin češtiny týdně. Dvě hodiny se věnujeme mluvnici, hodinu psaní vlastních textů, dvě hodiny jsou určeny čtenářství. Ty dáváme do rozvrhu všem třídám ve dvouhodinovém bloku.

Přemýšleli jsme o tom, jak propojit dílny čtení s učivem, které by měli žáci podle ŠVP zvládnout. To se nám daří díky **čtenářským lekcím**, které v první části dvouhodinového bloku zařazujeme. Pracujeme společně s textem, který rozšiřuje čtenářská teritoria našich žáků, seznamuje žáky s literárními obdobími či pojmem nebo se věnuje některé čtenářské dovednosti. Využíváme cíle ze Čtenářského kontinua¹. Na to, co jsme si vyzkoušeli v úvodní lekci, pak navazujeme při **dílně čtení**.

V osmém ročníku jsme se např. věnovali dystopii. V úvodní lekci jsme pracovali společně s knihou *Dárce*. Zaměřili jsme se na porozumění v kontextech a porovnávání myšlenek z textu s myšlenkami z jiných knih. Žáci si všímali, jak jsou v textu podávány postavy, jak jsou prezentovány události, uvažovali o příčinách a okolnostech, hledali souvislosti se současnou společností. Přemýšleli jsme, zda by se lidstvo mohlo vyvíjet tak, jak je ztvárněno v knize. Z textu jsme vyvodili znaky dystopické literatury, povídali jsme si o tom,

co by dětem v dystopickém světě nejvíce chybělo, co by naopak uvítaly. V následující dílně čtení pak žáci četli svoji knihu a hledali v ní shody s příběhem a myšlenkami knihy *Dárce* a rozdíl mezi nimi. Jako rozdíl často zmiňovali emoce, které může jejich hrdina prožívat, svobodu a rozmanitost ve společnosti. Našli i shody – např. manipulování s lidmi, touhu po lepším světě bez válek, bez bolesti. V závěru se při společné reflexi ve skupinách zamýšleli nad tím, jak by se hrdinovi jejich knížky dařilo, kdyby se přenesl do dystopické společnosti, co by mohl prožívat, jak by se choval, co by cítil.

K práci v literárních blocích mají žáci k dispozici **čtenářská portfolia**, která jim na začátku školního roku tiskneme. Portfolia jsou sestavena tak, aby odpovídala našemu vzdělávacímu programu. V šestém ročníku se zaměřujeme na čtenářské strategie, od sedmého ročníku přidáváme literární pojmy a žánry, rozšiřujeme čtenářská teritoria. Ve druhé polovině osmého ročníku a v deváté třídě pak žáky seznamujeme s literárními obdobími a osobnostmi. Pracovní sešity vytvořila kolegyně Slávka Schenková, graficky je upravil a ilustracemi doplnil náš učitel výtvarné výchovy Ferda Schenk. Portfolia jsou k dispozici všem učitelkám češtiny v editovatelné podobě, takže si je každá vyučující může upravit podle své potřeby. Jsou živým dokumentem, který každý rok upravujeme. Pracovní listy v nich žáci používají při čtenářských lekcích i při navazujících dílnách čtení. Mají tu některé kratší texty, se kterými pracujeme, i úkoly na výběr pro dílnu čtení, zapisují si sem přečtené knihy a doporučené knihy z referátů spolužáků. Učí se zde vyjadřovat psaním své myšlenky, pocity a názory, zapojují kritické myšlení. Se spolužáky potom sdílejí a reflektují svoji práci.

Učitelky českého jazyka, které k nám přicházejí s krátkou praxí nebo po absolvování studia pedagogické fakulty, zařazujeme první rok do tandemu se zkušenější kolegyní. Učení v blocích i v tandemu se stalo v naší škole přirozenou součástí vyučování. Párovou výuku se nám daří plně financovat ze státního rozpočtu díky PHmax.

¹ Viz <https://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/inspirace/ctenarske-kontinuum>.

INOVACE A INSPIRACE

Pro efektivní učení jsme vytvořili **plán rozvoje čtenářství a pisatelství**, pravidelně se scházíme nad výstupy žáků, reflektujeme svou výuku, navštěvujeme se vzájemně při otevřených hodinách. Přestože nemůžeme říci, že ze všech našich žáků vychováme vášnivé čtenáře, pozitivní změny zaznamenáváme. Často se stává, že si děti chtějí přečíst knihu,

kterou při čtenářských lekcích představíme nebo kterou jim doporučí spolužáci ve svých referátech. Některé děti čtou jen ve škole při dílnách čtení, doma dávají přednost jiným aktivitám. Zejména virtuální svět je pro řadu z nich přitažlivější než svět knih. O to větší radost nám dělá, když se podaří tyto žáky k četbě přivést.

Jitka Suchá, ředitelka ZŠ Staňkov, školy zapojené do projektu Pomáháme školám k úspěchu

Pomáháme
školám
k úspěchu

